

Het Nieuwe Ouder Worden

Het nieuwe ouder worden

Paradoxen en perspectieven van leven in de tijd

Jan Baars

**Bijzonder Hoogleraar Interpretatieve
Gerontologie**

Universiteit voor Humanistiek

Utrecht

Humanistics University Press 2006

Drie Discoursen

- **1. Veroudering**
  - Ouderdomsziekten
  - Anti-veroudering
- **2. Ouderen**
  - ‘Ouderdom’ of ‘Oude dag’
- **3. Ouder Worden**
  - Sociaal gesitueerd existentieel proces
  - Onderbelicht

Paradox van de steeds jongere oudere (1):

- **Het Nieuwe Ouder Worden wordt beheerst door de Paradox van de steeds jongere oudere – met twee betekenissen:**
- **Langer leven maar steeds jonger ‘oud’ genoemd worden.**
- **Verdubbeling van de levenverwachting bij geboorte**
- **Van ‘bejaarden’ en ‘ouden van dagen’ naar de ‘oudere werknemer’.**
- **Langer werken / solliciteren van de ‘oudere werknemer’.**
- **Versnelde maatschappelijke veroudering**

Ingesleten opvattingen uit de 19^e eeuw

- **Sterke samenhang tussen chronologische leeftijd en veroudering**
- **Arbeid leidt tot zorgbehoevendheid**
- **‘Ouderdom’ / ‘oude dag’ = zorgbehoevendheid**
- **Veel aandacht voor de dood, weinig voor ouder worden.**
- **Ouderdom als onproblematisch voorrecht of zegen**

Gevolgen:

- **Te negatieve generalisaties over ouderen en ouder worden**
- **Uitsluiting van reguliere activiteiten**
- **Te negatieve beelden over veroudering (Alzheimerisatie)**
- **Geen inspirerende visie op ouder worden**

Paradox van de steeds jongere oudere (2):

- **Jong willen blijven in plaats van goed ouder willen worden**
- **Compensatie door de Anti-verouderingsindustrie**
- **Te kort schietende kritiek: De oudere Mens – De Eindige Mens – het Einde in..**
- **Mogelijke positieve bijdrage aan bestrijding van eenzijdig negatieve beelden over ouder worden.**

De Anti-verouderingsindustrie

- Overwegend problematische aspecten van de Anti-verouderingsindustrie ('succesvol' ouder worden):
- Problemen en Lijden zijn gevolgen van slecht levensmanagement.
- Ieder is slechts verantwoordelijk voor zichzelf en de markt voor ons allen
- Onverantwoorde (wisselingen in) 'Lifestyle'
- Accent op ontwikkeling van 'Lifestyle drugs' in plaats van medicijnen voor ziekten
- Cultivering van een Gerontofobie
- Uitdrijving van de 'hopeloze' gevallen
- Eenzijdige cultuur van beheersbaarheid.

Traditie van beheersbaarheid: Levensverlenging

- 1558 Luigi Cornaro 'Discorsi della vita sobria'.
- 1682 Cornaro's boek bij de uitgeverij 'In de drie Raapen' van Pieter Arentszoon in de Beurssteeg te Amsterdam, met als titel *De schat der soberheit of Bequame middel tot onderhouding der gesontheit en bewaring van de volkomenheit der zinnen, van 't verstant, en van de geheugenis tot aen d'uytterste ouderdom*, vertaald uit het Latijn door Jan Hendrikszoon Glazemaker.
Later met een commercieel nog aantrekkelijker titel: *Raad-geeving, en verseekerde middelen, om seer gemakkelijk honderd en meer jaaren in een volkomen goede gezondheid te kunnen leeven.*
- Van soberheid naar consumptiedrift

Eenzijdige benadrukking van chronologische tijd en leeftijd

- **Grote verschillen tussen volwassenen met dezelfde leeftijd**
- **APC (Age Period Cohort) probleem**
- **Onvoorspelbaarheid van niet-pathologische veroudering**
- **Leven toevoegen aan de jaren?**

Instrumentele Tijds cultuur

- Chronologisch beheer van de bevolking: veel cijfers, weinig visie
- Versnelling en standaardisering van communicatieve handelingen
- Op herhaling gebaseerd tijdsperspectief
- Tijd = Geld. De levensloop als domein van berekening en belangenbehartiging.
- ‘In Praise of Slowness’

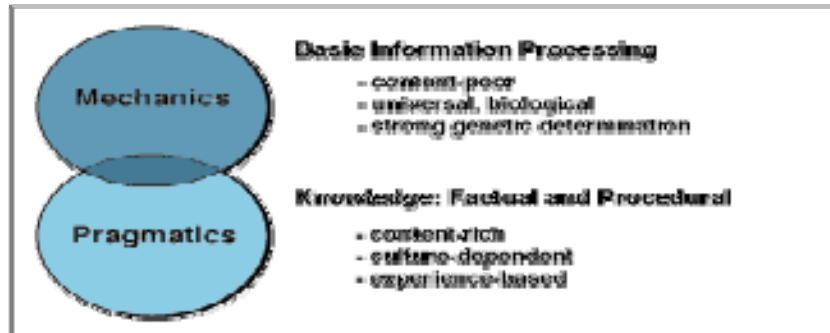
Van het in de tijd gemeten leven naar leven in de tijd

- **We kunnen niet buiten de tijd treden**
- **Verbreding en verdieping van het Heden.**
- **Drievoudig Heden**
- **Opening en verwachting in plaats van herhaling**

Capaciteiten van ouderen

- Mogelijkheden tot voortgaande ontwikkeling (Schaie – Seattle)
- Andere mogelijkheden (Baltes – Berlijn)
- Typen van wijsheid
- Wijsheid en postformele rationaliteit.

- Twee vormen van intelligentie: cognitieve mechanica en cognitieve pragmatica.
- Contrast met de 'oudere werknemer'

Het Nieuwe Ouder Worden

- **Vereindiging: Eindigheid en Ouder Worden**
- **Passieve aanvaarding en actieve vormgeving**
- **Ouder worden is een existentieel, geen pathologisch proces**
- **Omgang met ambiguïteit en onbeheersbaarheid.**
- **Met technologie, zonder technocratische illusies.**
- **Pioniersrol van ouderen**
- **Het belang van verhalen: het woord nemen**